

Reactie ihk van publieke consultatie ‘Voorstel Wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap ter verlenging van de termijnen voor verlening van het Nederlanderschap, alsmede enkele andere wijzigingen’

Prof. dr. Maarten Vink

Hoogleraar burgerschapsstudies, Europees Universitair Instituut, Florence

Prof. mr. Gerard-René de Groot

Emeritus hoogleraar rechtsvergelijking en internationaal privaatrecht, Universiteit Maastricht

Florence/Maastricht, 4 november 2025

In het kort

De regering stelt voor de verblijfstermijn voor naturalisatie te verlengen van vijf jaar tot tien jaar. De motivatie voor dit voorstel is echter onduidelijk. Terwijl in Europa een verblijf van vijf jaar verreweg het meest gangbare vereiste is, zal Nederland met een vereiste van tien jaar opschuiven naar de maximum toelaatbare norm binnen het [Europees Verdrag inzake Nationaliteit](#) (artikel 6, derde lid EVN). De gevolgen hiervan zullen onmiskenbaar zijn dat migranten niet alleen later, maar ook minder vaak zullen naturaliseren. Dit heeft lange termijn gevolgen voor de democratische vertegenwoordiging in Nederland. Vanuit het perspectief van de economische integratie van migranten valt te verwachten dat de voorgestelde verlenging van de verblijfstermijn voor naturalisatie een negatief effect zullen hebben, bijvoorbeeld op de arbeidsdeelname van immigranten. Wetenschappelijk onderzoek, tenslotte, laat overduidelijk zien dat voor het merendeel van de immigranten in Nederland het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit een bindende factor is.

Onduidelijke motivatie: welk probleem wordt hiermee aangepakt?

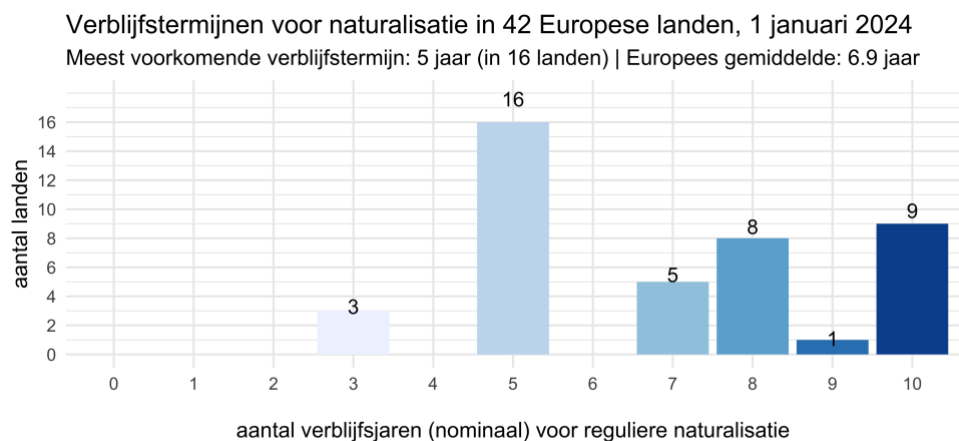
Volgens de regering (zie de [Memorie van Toelichting](#)) wordt met het [wetsvoorstel](#) “bevorderd dat het Nederlanderschap enkel wordt verleend aan vreemdelingen die een daadwerkelijke en duurzame band met Nederland of één van de andere landen van het Koninkrijk hebben opgebouwd.” De belangrijkste rechtvaardiging is dat “[e]en periode van tien jaar meer recht [doet] aan de gedachte dat een substantiële periode van verblijf en toelating in één van de landen van het Koninkrijk vooraf dient te gaan aan de verlening van het Nederlanderschap. Het is onmiskenbaar zo dat wanneer een vreemdeling langdurig in Nederland of één van de andere landen van het Koninkrijk verblijft, er langer de gelegenheid is geweest om een diepere band met onze meest fundamentele normen en waarden op te bouwen. Het verhogen van de naturalisatietermijn van vijf naar tien jaar draagt daaraan bij en biedt nog steeds de mogelijkheid om Nederlander te worden voor hen die een daadwerkelijke en duurzame band met Nederland of één van de andere landen van het Koninkrijk opbouwen.”

Commentaar: Het is geheel onduidelijk welk maatschappelijk probleem wordt aangepakt met dit voorstel. Uit de [Beleidskompas](#) wordt duidelijk dat “[d]e politieke wens bestaat om de termijn voor naturalisatie te verlengen. Dit wordt gekoppeld aan inzet op inburgering en integratie en het aanscherpen van het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit.” Onder de

‘omvang van het probleem’ wordt verwezen naar de circa 50 duizend personen die in 2023 zijn genaturaliseerd. Maar wat is hier het probleem? Dat wordt hier niet duidelijk.

Deze gedachte veronderstelt dat de integratie van immigranten, bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt, een moeizaam proces is en dat een van de belangrijkste factoren ‘tijd’ is. De regering wijst erop dat de kans op betaald werk toeneemt naarmate er, na de vestiging in Nederland, meer tijd verstrijkt. Echter, hieruit volgt natuurlijk niet dat het *daarmee* ook beter is dat immigranten pas kunnen naturaliseren na een langer verblijf in Nederland. Naar aanleiding van een [eerder voorstel van verlenging van de verblijfseis tot zeven jaar uit 2014](#) (dat strandde in de Eerste Kamer in 2017), was de [Raad van State](#) reeds kritisch over het ontbreken van een overtuigende motivatie: “Indien de noodzaak van de verlenging van de termijn van toegang en hoofdverblijf niet dragend kan worden gemotiveerd, adviseert de Afdeling van de verlenging af te zien.”

Figuur 1

Bron: GLOBALCIT Citizenship Law Dataset, v3, variabele: A06a_ys

De verblijfseis in vergelijkend perspectief

Hoe verhouden het huidige vereiste van 5 jaar en de voorgestelde verhoging naar 10 jaar zich tot wat gangbaar is in de rest van Europa? In de MvT staat daarover “Tot slot is een termijn van tien jaar in de rest van Europa niet ongebruikelijk. Andere [EU] lidstaten zoals Spanje, Italië en Oostenrijk hanteren al een termijn van tien jaar. Zwitserland (zijnde een lid van de Europese Economische Ruimte, EER) hanteert eveneens een naturalisatietermijn van tien jaar. Al deze landen vinden dus dat er sprake dient te zijn van langdurig verblijf op het grondgebied alvorens tot naturalisatie (inclusief – waar het de drie eerstgenoemde landen betreft - verkrijging van het Unieburgerschap) kan worden overgegaan. Nederland zal daarom geenszins uit de pas gaan lopen.”

Commentaar: Deze argumentatie van de MvT gaat kort door de bocht. Wanneer we kijken naar alle 42 Europese landen waarvoor systematische informatie over nationaliteitswetgeving beschikbaar is van het Global Citizenship Observatory (GLOBALCIT), dan zien we, ten eerste, dat er een aanzienlijke variëteit is tussen landen van de Europese Unie (zie Figuur 1 en [hier](#)

voor details; zie ook Bijlage 1 aan het einde van dit document). Terwijl in drie landen er een nominale eis geldt van drie jaar verblijf,¹ is een vereiste van 10 jaar gangbaar in negen Europese landen. Ten tweede, er is echter wel degelijk enige convergentie in Europa rond de verblijfst termijn, met vijf jaar verreweg de meest voorkomende eis is (in 16 van de 42 landen). Een verblijfsvereiste van tien jaar is inderdaad niet ongebruikelijk, zoals de regering stelt, maar het is zeker niet de Europese norm maar aan de meest restrictieve kant van het Europese spectrum. Hierbij dient te opgemerkt dat landen zoals Italië en Spanje inderdaad een verblijfseis van 10 jaar kennen voor naturalisatie, maar daar voor zeer grote groepen grote reducties van deze verblijfseis bestaat. In Spanje is naturalisatie op grond van tienjarig verblijf (*diez años de vecindad*) zeer uitzonderlijk.

Verblijfst termijn voor partners van Nederlanders

Op dit moment geldt voor gehuwden en geregistreerde partners geen termijn van toelating en hoofdverblijf, omdat voor hen niet de voorwaarde geldt dat zij binnen het Koninkrijk wonen. Voor hen geldt slechts de voorwaarde dat sprake moet zijn van ten minste drie jaar huwelijk en samenwoning met een Nederlander. Tevens mag de naturalisandus niet wonen in het land waarvan hij of zij de nationaliteit bezit. Voor personen die ongehuwd tenminste drie jaren onafgebroken met een ongehuwde Nederlander in een duurzame relatie anders dan het huwelijk samenleeft, geldt een naturalisatietermijn van drie jaar.

De toelichting op het wetsvoorstel stelt, dat in lijn met de hoofdgedachte van het onderhavige wetsvoorstel, er sprake dient te zijn van een substantiële periode van verblijf in het Koninkrijk voorafgaand aan naturalisatie, zodat de band met Nederland of met een van de andere samenlevingen binnen het Koninkrijk beter gegarandeerd wordt, wordt voortaan ook aan personen die gehuwd zijn met een Nederlander een periode van toelating en hoofdverblijf gesteld. Omdat de standaardtermijn voor naturalisatie in het Koninkrijk wordt verhoogd van vijf naar tien jaar, zou het voor de hand liggen de naturalisatietermijn voor gehuwden met Nederlanders dienovereenkomstig te verhogen. Hierbij wordt gekozen voor een termijn van vijf jaar. Hiermee vindt een aanscherping plaats, met inachtneming van de verplichting om naturalisatie van personen die gehuwd zijn met een Nederlander te vergemakkelijken.

Commentaar: De toelichting op dit voorstel is manifest onjuist. Gesteld wordt: "Deze periode [van toelating en hoofdverblijf] is momenteel gesteld op drie jaar." Dit is niet waar: voor deze groep geldt géén verblijfseis (zie artikel 8, tweede lid, RWN). De toelichting is derhalve inconsistent en draagt het voorstel niet. Dit voorstel is bovendien zeer problematisch voor echtgenoten van in het buitenland wonende Nederlanders. Voor hen geldt nu geen verblijfseis, maar wel de inburgeringseis. Daardoor is al verzekerd dat ze een redelijke kennis van het Nederlands en de Nederlandse cultuur hebben. Hun band met Nederland wordt ook gemanifesteerd door het tenminste drie jaar durende huwelijk met een Nederlander. De voorgestelde regeling zal de bereidheid van een met een buitenlander gehuwde Nederlander om uitgezonden te worden naar het buitenland sterk beïnvloeden. Dit is problematisch voor

¹ Merk op dat de 'nominale' verblijfseis betreft die in de nationaliteitswetgeving wordt vermeld. In Polen is drie jaar verblijf vereist met een permanent verblijfsvergunning (of een lange termijn EU-verblijfsvergunning), wat in de praktijk leidt tot een effectieve verblijfseis van acht jaar.

internationaal actieve Nederlandse ondernemingen. Het voorstel schaadt daarom Nederlandse economische belangen. Bovendien zal het invoeren van een verblijfseis van vijf jaren voor echtgenoten van Nederlanders gevallen van beroep op een uitzonderingsnaturalisatie op grond van art 10 RWN sterk vermeerderen. Dit zal de werklast van de IND en de Raad van State aanzienlijk verhogen.

Analoog hieraan wordt de termijn voor **personen die ongehuwd tenminste drie jaren onafgebroken met een ongehuwde Nederlander in een duurzame relatie anders dan het huwelijk samenleeft**, verhoogd van drie naar vijf jaar.

Ten slotte wordt ook de termijn voor naturalisatie van de **meerderjarige vreemdeling die is erkend door een Nederlander**, of is gewettigd door een Nederlander zonder erkenning, verhoogd van drie naar vijf jaar. Dit geldt ook voor **minderjarigen die na hun vijftiende zijn erkend door een niet-biologische vader** (artikel 8, vijfde lid). Het belang van de verstrenging deze uitzonderingsgronden is volgens de toelichting beperkt, maar niet geheel afwezig.

Commentaar: Gedetailleerde toelichting van het belang van deze verlenging is wenselijk. Gedetailleerd moet worden toegelicht, waarom de voorgestelde verlenging ook voor deze zeer specifieke groepen nodig is. Wat is daarvan het belang?

Verblijftermijn voor voormalige Nederlanders

Krachtens artikel 8, tweede lid, RWN geldt voor de verzoeker die eerder het Nederlanderschap of de staat van Nederlands onderdaan-niet-Nederlander heeft bezeten geen termijn van toelating en hoofdverblijf. Voorgesteld wordt deze uitzondering te laten vervallen. De regering stelt in de [Memorie van Toelichting](#) dat voor deze groep het optierecht beschikbaar is, bedoeld in artikel 6, eerste lid, aanhef en onder f, RWN. Daarmee kan een meerderjarige vreemdeling die te eniger tijd het Nederlanderschap of de staat van Nederlands onderdaan-niet-Nederlander heeft bezeten, na één jaar toelating voor onbepaalde tijd en hoofdverblijf in het Koninkrijk voor het Nederlanderschap opteren. Naar het oordeel van de regering wordt daarmee een balans gevonden tussen het belang van de voormalig Nederlander om het Nederlanderschap desgewenst te kunnen herkrijgen, en het uitgangspunt dat voor de verkrijging van het Nederlanderschap het vergen van een periode van toelating en hoofdverblijf direct voorafgaand aan het verzoek in het Koninkrijk gerechtvaardigd is.

Commentaar: het is onduidelijk waarom deze uitzondering wenselijk is, daar voor deze groep de overige naturalisatievoorwaarden wel gelden. In de Handleiding voor de toepassing van de Rijkswet op het Nederlanderschap (hierna: Handleiding) ad 8.2 par. 1.1 wordt precies aangegeven voor welke oud-Nederlanders de te schrappen facilitering relevant is. Het is volstrekt onhelder waarom dat anno 2025 niet meer geldt. Het schrappen van dit voorschrift zal het aantal geval van beroep op de uitzonderingsnaturalisatie van art. 10 RWN doen te nemen en daardoor de werklast van de IND en de Raad van State.

Verblijfseis van langdurige inwoners van Nederland met een ‘verblijfs gat’

De regering stelt voor de uitzondering, bedoeld in artikel 8, derde lid, RWN, te schrappen die ziet op de vreemdeling die in totaal tien jaren toelating en hoofdverblijf heeft gehad, en daarom na twee jaar onafgebroken toelating en hoofdverblijf het Nederlanderschap kan verkrijgen middels naturalisatie. De [Memorie van Toelichting](#) wijst erop, dat gelet op het uitgangspunt dat de algemene termijn van toelating en hoofdverblijf wordt verhoogd van vijf naar tien jaar, en de gedachte dat voor de verkrijging van het Nederlanderschap het vergen van een periode van onafgebroken toelating en hoofdverblijf in de regel gerechtvaardigd is, ook deze uitzondering wordt geschrapt.

Commentaar: Het schrappen van deze uitzondering is zeer problematisch. Het komt vaak voor dat deze uitzondering wordt gebruikt door in Nederland wonende vreemdelingen, die door het niet tijdig verlengen van hun verblijfstitel een zogenoemd “verblijfs gat” hebben opgelopen (vgl. Handleiding ad 8.3). Het schrappen van deze uitzondering zou met zich meebrengen, dat in een dergelijke geval de gehele vereiste termijn (in het voorstel: tien jaren) weer opnieuw zou gaan lopen. Dit kan in een ongelukkige casus leiden tot een totale verblijfsperiode van 19 jaar, alvorens een naturalisatieverzoek met kans op succes kan worden ingediend. Dat is volstrekt onredelijk.

Verblijfstermijn voor vluchtelingen en staatlozen

Artikel 34 van het **Vluchtelingenverdrag** bepaalt dat de verdragsstaten, voor zover mogelijk, de naturalisatie van vluchtelingen vergemakkelijken en er in het bijzonder naar zullen streven de naturalisatieprocedure te bespoedigen en de tarieven en kosten van deze procedure zoveel mogelijk te verminderen. De [Memorie van Toelichting](#) op dit wetsvoorstel onderstreept, dat de beoogde algemene verlenging van de naturalisatietermijn ook geldt voor vluchtelingen als bedoeld in het Vluchtelingenverdrag. Om tegemoet te komen aan artikel 34 van het Vluchtelingenverdrag wordt de naturalisatie vergemakkelijkt doordat voor statushouders, waaronder vluchtelingen, een lager naturalisatietarief geldt dan voor niet-asielgerechtigden. Daarmee is het onderhavige voorstel van wet in lijn met artikel 34 van het Vluchtelingenverdrag, zo verklaart de regering in de MvT.

Commentaar: Het faciliteren van de naturalisatie van vluchtelingen is op zichzelf goed. Binnen het huidige systeem met een verblijfseis van vijf jaar is het redelijk dat de door het Vluchtelingenverdrag vereiste facilitatie wordt ingevuld middels een, het zij gezegd, zeer bescheiden korting op de legeskosten voor staatlozen en vergunninghouders asiel (€ 811,00 ipv € 1091, oftewel een korting van € 280, zie [hier](#)). Dat is echter zeker niet het geval onder de voorgestelde verhoging van de verblijfseis van vijf naar tien jaar; een dergelijke verdubbeling van de wachttijd voor personen die niet terug kunnen vallen op internationale bescherming door een ander land, wordt niet gecompenseerd door het heffen van een iets lager tarief.

Het geheel ontbreken in de [Memorie van Toelichting](#), van een verwijzing naar staatlozen, voor wie de verblijfseis verhoogd wordt van drie naar vijf jaar, is zorgwekkend. Ook de naturalisatie

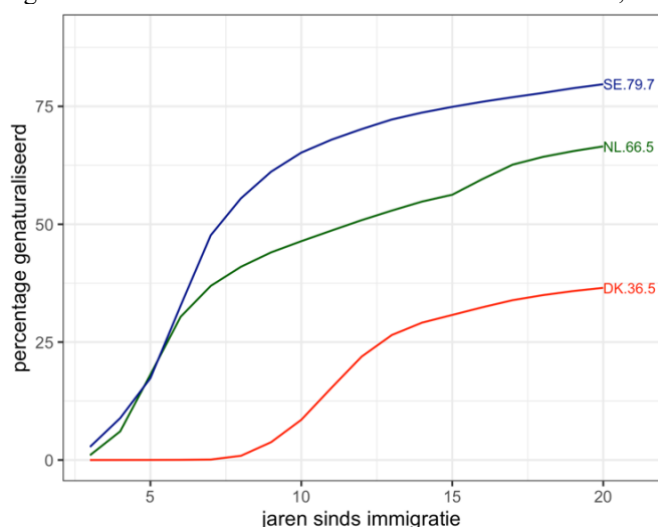
van staatlozen moet immers op grond van een volkenrechtelijke verplichting worden gefaciliteerd en wel op grond van art. 32 Verdrag status van staatlozen uit 1954. Er zij voorts op gewezen dat de formulering de verplichtingen van art.34 Vluchtelingenverdrag en art. 32 Verdrag status staatlozen identiek is (behalve dat het eerste verdrag van vluchtelingen spreekt en het tweede van staatlozen). De uiteenlopende behandeling van beide categorieën wat betreft de verblijfseis vereist derhalve een zeer degelijke motivering, die in het wetsvoorstel ontbreekt.

Naturalisatie en arbeidsmarktparticipatie: hoe eerder, hoe beter

De regering, volgens de [Memorie van Toelichting](#), vindt dat “de verlening van het Nederlanderschap slechts bedoeld voor diegenen die een daadwerkelijke en duurzame band met Nederland [hebben] opgebouwd door inzet en betrokkenheid bij de Nederlandse Maatschappij. Het moet het sluitstuk zijn van een langdurig proces van binding en loyaliteit. Het kabinet vindt dat hier strengere eisen bij horen dan nu worden gesteld.”

Commentaar: [Internationaal vergelijkend onderzoek](#) laat zien dat de vereisten voor naturalisatie een heel direct effect hebben zowel op de mate waarin immigranten de nationaliteit verkrijgen van het land waar zij wonen, als hoelang zij er gemiddeld over doen om de nationaliteit te verkrijgen. Terwijl in Zweden (waar naturalisatie mogelijk is na vijf jaar) na 20 jaar 80 procent van immigranten (1^e generatie) genaturaliseerd is, is dit in Nederland 66 procent en in Denemarken (waar de wachttijd negen jaar is) slechts 36 procent. De verschillen tussen Zweden, aan de ene kant, en Denemarken en Nederland, aan de andere kant, zijn toegenomen na de invoering van naturalisatietoetsen in Denemarken (2002) en Nederland (2003). Kortom, een lange wachttijd heeft een demotiverende werking en aanvullende vereisten (zoals taal- en integratievereisten) zorgen ervoor dat zelfs op de lange termijn minder immigranten naturaliseren.

Figuur 2. Cumulatieve naturalisatieratio's in Denemarken, Nederland en Zweden

Bron: [Vink et al \(2021\)](#)

Deze verschillen in de mate waarin immigranten naturaliseren hebben grote gevolgen voor hun democratische vertegenwoordiging; immers, zolang zij geen volledig burger zijn, hebben immigranten geen volledig stemrecht. Daarnaast heeft dit echter ook gevolgen voor hun sociaal-economische participatie. Bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt, waar veel immigranten reeds het moeilijk hebben, bijv. door discriminatie (zie [hier](#)), wordt naturalisatie vaak gezien als een instrument dat de sociaal-economische integratie van migranten kan bevorderen (zie bijv. deze [OECD studie](#), dit [Europese rapport](#), en deze studies over [Duitsland](#) en [Denemarken en Sweden](#), en zie ook dit [overzichtsartikel](#)). Uit al deze studies blijkt dat er een consistent positief effect is van naturalisatie op de arbeidsdeelname en inkomen van immigranten, met name voor die groepen die de meeste moeilijkheden ondervinden op de arbeidsmarkt. Een belangrijke verklaring hiervoor is dat naturalisatie immigranten aanmoedigt om te investeren in bijvoorbeeld het leren van de taal, aangezien dit vaak een vereiste is.

Er is bovendien internationaal onderzoek gedaan niet alleen naar de vraag of naturalisatie de kansen op de arbeidsmarkt vergroot, maar ook in hoeverre dit afhankelijk is van *hoe snel* immigranten de nationaliteit verkrijgen van het land waar zij wonen. In Nederland hebben [Vink, Peters en Schmeets \(2016\)](#) onderzoek gedaan op basis van CBS-gegevens van het migrantencohort dat in de periode 1999–2002 naar Nederland is geïmmigreerd (zie ook [hier een uitgebreidere studie](#)). Zij vinden dat de kans op betaald werk toeneemt wanneer migranten naturaliseren in het vierde, ten opzichte van de eerste drie jaar. Vervolgens neemt de meerwaarde van naturalisatie op de kans op betaald werk elk jaar iets af. Vanaf het achtste verblijfsjaar is naturalisatie nauwelijks nog relevant voor de arbeidsmarktparticipatie in verhouding tot de referentiegroep. Dit betekent dat, wanneer de verblijfstermijn naar tien jaar verhoogd wordt, naturalisatie vrijwel geen aanmoedigende functie meer heeft op de arbeidsmarkt. Deze bevindingen zijn in lijn met onderzoek uit [Duitsland](#) en [Zwitserland](#).

Kortom, deze resultaten bieden geen ondersteuning voor de aanname dat naturalisatie na een langere verblijfstermijn beter is voor de integratie van migranten, in ieder geval op de arbeidsmarkt. Het tegenovergestelde is het geval. Hierbij is het ook van groot belang dat de naturalisatie van immigranten ook de status van hun kinderen beïnvloedt. Onderzoek op basis van, opnieuw, CBS-gegevens laat duidelijk zien dat aanscherpingen van de naturalisatievereisten in het verleden betekent dat aanzienlijke groepen migrantenkinderen opgroeien in Nederland zonder Nederlander te zijn (zie [hier](#)). Dit heeft, vervolgens, negatieve effecten op hun opleidingsprestaties (zie [hier](#)).

Binding aan Nederland: geen bewijs voor grootschalige ‘instrumentele naturalisatie’

De regering stelt in de [Memorie van Toelichting](#): “Een langere naturalisatietermijn voorkomt tevens dat mensen primair naturaliseren om praktische voordelen te behalen (zoals het recht op vrij verkeer binnen de Europese Unie, of toegang tot sociale voorzieningen) zonder echte binding met het Koninkrijk te hebben. Een langere naturalisatietermijn bevordert volwaardige deelname aan de maatschappij vóór het verkrijgen van het Nederlanderschap.”

Commentaar: Deze opmerking veronderstelt dat veel immigranten Nederlander worden, om

vervolgens gebruik te maken van het EU-paspoort en door te migreren naar een andere EU-lidstaat. Onderzoek op basis van CBS-gegevens ([hier](#) en [hier](#)) laat echter duidelijk zien dat voor het overgrote deel van de immigranten die Nederlander worden, dit sterkt samenhangt met langdurig verblijf in Nederland. De wens om Nederlander te worden is een weerspiegeling van de wens om in Nederland te blijven. Verreweg de meeste immigranten die Nederlander worden, blijven hier ook.

Conclusie

Het Nederlanderschap zou een bijdrage kunnen leveren aan de integratie van migranten op de arbeidsmarkt. Uit een analyse van gegevens over migranten blijkt dat de kans op betaald werk afhankelijk is van de snelheid waarmee een migrant naturaliseert. Het verkrijgen van het Nederlanderschap vereist een zekere mate van investering en voorbereiding, onder andere op het gebied van taalkennis. Nederlands en internationaal onderzoek geeft aan dat deze investering vruchten afwerpt als het integratieproces zou worden versneld in plaats van worden vertraagd. Migrant die rond de vijf jaar in Nederland wonen hebben – anticiperende op het naturalisatiemoment – veelal voldoende tijd gehad om te investeren in relevante kennis en vaardigheden, waardoor de kans op betaald werk is toegenomen. Echter, wanneer het moment van naturalisatie te ver verwijderd raakt van het migratiemoment heeft deze investering, en het versnelde integratieproces dat daarmee gepaard gaat, niet langer meerwaarde.

Voor vragen over deze bijdrage: maarten.vink@eui.eu en r.degroot@maastrichtuniversity.nl.

Literatuur

- Bevelander, P. en J. Veenman (2008) Naturalization and socioeconomic integration: the case of the Netherlands. In: P. Bevelander en D.J. DeVoretz (red.), *The economics of citizenship*. Malmö: Malmö University Press, 63–88.
- Bratsberg, B., J.F. Ragan Jr. en Z.M. Nasir (2002) The effect of naturalization on wage growth: a panel study of young male immigrants. *Journal of Labor Economics*, 20(3), 568–597.
- Gathmann, C. and N. Keller (2018), Access to Citizenship and the Economic Assimilation of Immigrants, *The Economic Journal*, 128(616) 3141–3181, <https://doi.org/10.1111/eoj.12546>
- Hainmueller J, Hangartner D, Pietrantuono, G. (2017). Catalyst or Crown: Does Naturalization Promote the Long-Term Social Integration of Immigrants? *American Political Science Review* 111(2):256-276. <https://doi.org/10.1017/S0003055416000745>
- Hoon, M. de, Vink, M., & Schmeets, H. (2019). A ticket to mobility? Naturalisation and subsequent migration of refugees after obtaining asylum in the Netherlands. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46(7), 1185–1204. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2019.1629894>
- Helgertz, J., P. Bevelander en A. Tegunimataka (2014) Naturalization and earnings: a Denmark-Sweden comparison. *European Journal of Population*, 30(3), 337–359.
- Labussière, M., & Vink, M. (2020). The intergenerational impact of naturalisation reforms: the citizenship status of children of immigrants in the Netherlands, 1995–2016. *Journal of*

- Ethnic and Migration Studies*, 46(13), 2742–2763.
<https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1724533>.
- Labussi re, M. (2024) Timing of citizenship acquisition and immigrants' children educational outcomes: a family fixed-effects approach, *European Sociological Review*, 40(4) 583–597, <https://doi.org/10.1093/esr/jcad027>
- Peters, F., Falcke, S., & van der Linden, M. (2025). Naturalisation and mobility in the migrant life course: a longitudinal analysis of the Netherlands. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 1–21. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2025.2550121>
- Peters, F., M. Vink en H. Schmeets (2015) Streng naturalisatiebeleid ontmoedigt immigranten uit laagontwikkelde landen. *ESB*, 100(4712), 8–11. <https://esb.nu/wp-content/uploads/2022/11/vink-et-al-esb4740.pdf>.
- Peters, F., Vink, M., & Schmeets, H. (2017). Anticipating the citizenship premium: before and after effects of immigrant naturalisation on employment. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(7), 1051–1080. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1367650>
- Tweede Kamer (2014) Kamerstukken II 2013/14, 33 852 (R2023), nr. 3.
- Vink, M., Peters, F., & Schmeets, H. (2016). Snelle naturalisatie bevordert kans op baan. *Economisch Statistische Berichten*, 101(4740), 578-579.
- Vink, M., A. Tegunimataka, F. Peters, P. Bevelander (2021), Long-Term Heterogeneity in Immigrant Naturalization: The Conditional Relevance of Civic Integration and Dual Citizenship, *European Sociological Review*, 37(5) 751–765, <https://doi.org/10.1093/esr/jcaa068>.
- Witvliet, M., M. Paulussen-Hoogeboom, A. Odé en E. Boersma (2013) *Inburgering en participatie: de bijdrage van inburgering aan de participatie van migranten in de Nederlandse samenleving*. Amsterdam: Regioplan.

Bijlage 1: Nominale verblijfstermijnen voor naturalisatie in 42 Europese landen, 1 januari 2024. Bron: [GLOBALCIT Citizenship Law Dataset, v3](#), variabele: A06a_yrs

iso2	iso3	Landennaam (in Engels)	Partij EVN	residence requirement (in years)
BA	BIH	Bosnia and Herzegovina	Yes	3
PL	POL	Poland	No	3
RS	SRB	Serbia	No	3
BY	BLR	Belarus	No	5
BE	BEL	Belgium	No	5
BG	BGR	Bulgaria	Yes	5
CZ	CZE	Czech Republic	Yes	5
FI	FIN	Finland	Yes	5
FR	FRA	France	No	5
IE	IRL	Ireland	No	5
XK	XKX	Kosovo	No	5
LV	LVA	Latvia	No	5
LU	LUX	Luxembourg	Yes	5
NL	NLD	Netherlands	Yes	5
PT	PRT	Portugal	Yes	5
RU	RUS	Russia	No	5
SE	SWE	Sweden	Yes	5
UA	UKR	Ukraine	Yes	5
GB	GBR	United Kingdom	No	5
AL	ALB	Albania	Yes	7
GR	GRC	Greece	No	7
IS	ISL	Iceland	Yes	7
MK	MKD	Macedonia	Yes	7
MT	MLT	Malta	No	7
HR	HRV	Croatia	No	8
CY	CYP	Cyprus	No	8
EE	EST	Estonia	No	8
DE	DEU	Germany	Yes	8
HU	HUN	Hungary	Yes	8
NO	NOR	Norway	Yes	8
RO	ROU	Romania	Yes	8
SK	SVK	Slovakia	Yes	8
DK	DNK	Denmark	Yes	9
AT	AUT	Austria	Yes	10
IT	ITA	Italy	No	10
LI	LIE	Liechtenstein	No	10
LT	LTU	Lithuania	No	10
MD	MDA	Moldova	Yes	10
ME	MNE	Montenegro	Yes	10
SI	SVN	Slovenia	No	10
ES	ESP	Spain	No	10
CH	CHE	Switzerland	No	10